

SZÁDECZKY-KARDOSS IRMA ŐSTÖRTÉNETKUTATÓ JOGÁSZ EMLÉKÉRE

Dr. Szádeczky-Kardoss Irma (Budapest, 1938. október 10. – Budapest, 2018. július 29.) nemességet kapott, vármegyei vezető tisztségekből ismert felvidéki birtokos családból származott¹ A budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetemen 1958–1963 közt végezte jogi tanulmányait. Egyetemvégzésétől a Pesti Központi Kerületi Bíróságon volt fogalmazó, majd 1967–1984 közt polgári ügyszakban kinevezett bíró. A XVII. kerületi bíróságról hívták főmunkatársnak, majd csoportvezetőnek az Igazságügyi Minisztériumba, 1992-ben pedig az Állami Számvevőszék jogi főosztályára. Ezt követően 1993-tól a Művelődési és Köznevelési Minisztérium miniszteri kabinetjében főtanácsadó, majd 1995-től – nyugdíjazását kérten – ügyvéd. 1977-től díjazták rendszeresen beküldött pályaműveit; 1994-ben nyer kandidátusi fokozatot; 1997-től a Zürichi Magyar Történelmi Egyesület tudományos tanácsának tagja.²

SZÁDECZKY-KARDOSS IRMA ŐSTÖRTÉNETI MUNKÁSSÁGA

Könyvek

Jogéletünk őstörténete Budapest: Heraldika, [2014]. 552 + ill. + 2 mell. / 2. javított kiadás
Budapest: Heraldika, 2014. 340 + ill.

Könyvfejezetek

‘Szimbólumokkal az őshaza-hagyományok nyomában’ in *Kőrösi Csoma Sándor – Tegnapi és mai magyarság* szerk. Gazda József – Szabó Etelka – Ferencz Attiláné Szócs Éva. Kőrösi Csoma Sándor 25, Kovászna: Kőrösi Csoma Sándor Közművelődési Egyesület, 2019 [előkészületben]

‘A vérszerződéstől a koronafelajánlásig (avagy a szimbolika, mint jogtörténeti forrás)’ in *A jogi kultúrtörténet és a jogi néprajz új forrásai: Jogi kultúrtörténeti és jogi néprajzi interdiszciplináris nemzetközi konferencia* (Szekszárd, 2017. szeptember 28–29.) szerk. Nagy Janka Teodóra. Jogi kultúrtörténeti, jogi néprajzi kiskönyvtár 7, Szekszárd: Pécsi Tudományegyetem Kultúratudományi, Pedagógusképző és Vidékfejlesztési Kar, 2018. 317–334

‘A hatalmi szimbolika keresztény köntösű tradicionalitása egyes Árpád-kori pénzeinken’ in *Szokásjog és jogszokás: Jogi kultúrtörténeti és jogi néprajzi tanulmányok* szerk. Nagy Janka Teodóra. Jogi kultúrtörténeti és jogi néprajzi kiskönyvtár 2, Szekszárd: Pécsi Tudományegyetem Kultúratudományi, Pedagógusképző és Vidékfejlesztési Kar, 2016. 325–334

---

¹ Apja dr. Szádeczky-Kardoss László (Trencsén, 1910 – Budapest, 1979) fővárosi, majd kecskeméti közigazgatási jogász, apai nagyapja dr. Szádeczky-Kardoss Boldizsár (Felsőnoszti 1883 – Budapest 1951) Trencsén vármegyei tiszti főügyész, 1913-ban kapott szádecsei és kardosfalvai nemesi előnévvel. A XIV. századtól dokumentált származástörténetű családban nagyapja és apja katolikus gyökerekkel a kisgazdától a szociáldemokratáig a nemzet számára fontos ügyeket felvállaló ügyvéd. Apja részt vett a nyilasokkal szembeni ellenállásban, a családi hagyomány szerint ugyanakkor főispánként ő leplezte le a kékcédulás választást. Ezután visszavonultan, tanszéki könyvtárosként élt. Szádeczky-Kardoss Irma elváltan (házastársa középgazda család sarjából lett legfőbb ügyészügyi ügyész, majd legfelsőbb bíróság büntető kollégiumvezető és szakíró) minden ízében munkás, spártai életet élt. Halála is abból adódott, hogy legkevésbé önmagára figyelt: korunk népbetegsége metasztázisát már csak későn diagnosztizálták.

² Teljes, jogászai életútját is magában foglaló emlékezésre lásd Varga Csaba in *Jogtörténeti Szemle* (2018) 3–4 & <https://majt.elte.hu/media/d0/2a/9c08f3b57cad0caff6d50209dd77df603907f1c533f0112595195edef9fc/MAJT_Jogtorteneti_Szemle_20180304.pdf>, 114–118.

- ‘A honfoglalás politikai szimbolikája’ in *A szimbólumok üzenete – A jogi kultúra jelképei: eljárások, szokások, formák és tárgyak* szerk. Mezey Barna. ELTE jogi kari tudomány 14, Budapest: ELTE Eötvös Kiadó, 2011. 491–506
- ‘A koronázási palást »pogány« szimbolikájának jogtörténeti vonatkozásai’ in *Eckhart Ferenc emlékkönyv* szerk. Mezey Barna. Jogtörténeti értekezések, Budapest: Gondolat, 2004. 491–523
- ‘Az írástudók felelősségéről I.’ in *A magyar műveltség gyökerei: Az 1930-as évek magyar műveltsége* [A tizenötödik Magyar Őstörténeti Találkozó és kilencedik Magyar Történelmi Iskola előadásai és iratai, Felsőőr/Oberwart, 2000] szerk. Csihák György. A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület kiadványa, Budapest – Zürich: Zürichi Magyar Történelmi Egyesület, 2004. 20–25
- ‘Krónikáink és a jogtörténet II: Ősi jogintézmények és az ősvallás nyomai Anonymus Gestájában’ in *A magyar műveltség gyökerei: Az 1930-as évek magyar műveltsége* [A tizenötödik Magyar Őstörténeti Találkozó és kilencedik Magyar Történelmi Iskola előadásai és iratai, Felsőőr/Oberwart, 2000] szerk. Csihák György. A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület kiadványa, Budapest – Zürich: Zürichi Magyar Történelmi Egyesület, 2004. 117–124
- ‘Szent István és az idegenek’ in *A honfoglalás és az 1848–1849-es magyarországi polgári forradalom és szabadságharc évfordulójára* [A Tizenharmadik Magyar Őstörténeti Találkozó és a Hetedik Magyar Történelmi Iskola előadásai és iratai, Tapolca, 1998] szerk. Csihák György. A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület kiadványa, Budapest – Zürich: Zürichi Magyar Történelmi Egyesület, 2001. 141–147
- ‘A korai Árpád-kor házasodási diplomáciája’ in *A honfoglalás és az 1848–1849-es magyarországi polgári forradalom és szabadságharc évfordulójára* [A Tizenharmadik Magyar Őstörténeti Találkozó és a Hetedik Magyar Történelmi Iskola előadásai és iratai, Tapolca, 1998] szerk. Csihák György. A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület kiadványa, Budapest – Zürich: Zürichi Magyar Történelmi Egyesület, 2001. 148–155
- ‘Krónikáink és a jogtörténet I: A magyar történeti jog elemei Anonymus Gestájában’ in *Közös jelen, múlt és jövő Észak Kárpát-medencében, különös tekintettel a gömöri tájegységre* [A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Kilencedik (Rozsnyói) Övezeti Történetis Találkozó előadásai és iratai, Rozsnyó 2000] Rozsnyó – Budapest – Zürich: Zürichi Magyar Történelmi Egyesület, 2000. 85–104
- Tanulmányok és rövidebb írások**
- ‘A vérszerződés tradicionális szimbolikája (és annak megjelenése egyes Árpád-kori hatalmi jelvényeinken)’ *Jogtörténeti Szemle* 19 (2017) 3, 74–80
- ‘Egyes mondák, különösen a fehér ló mondájának jogszimbolikai vonatkozásai’ *Acta Universitatis Sapientiae Legal Studies* [Kolozsvár] 3 (2014) 2, 173–192
- ‘A kettős honfoglalás »tényállásának« krónikahelyeiről: Gondolatok a Salán – Szvatopluk – Mén-Marót-kérdés mondai magja mint nyomravezető dokumentáció körül’ *Jogtörténeti Szemle* 16 (2014) 2, 42–48
- ‘Tűzzel-vassal avagy türelemmel: Egy romlott szövegű Szent István-i kapitulum rekonstruálása és értelmezési konzekvenciái’ *Magyar Sion* 6 [48] (2012) 2, 183–201
- ‘Szent István Intelmei és az idegenek, avagy az »idegenek« értelmezése az Árpád-kori jogéletben’ *Jogtörténeti Szemle* 13 (2011) 4, 47–53
- ‘A magyar szokások és szokásjog jelei Árpád-házi Szent Erzsébet életútjában’ *Magyar Sion* 5 [47] (2011) 2, 247–265
- ‘A kapu jogtörténeti és jogszimbolikai szerepe a magyar középkorban’ *Jogtörténeti Szemle* 11 (2009) 4, 52–57
- ‘A honfoglalás politikai szimbolikája’ *Jogtörténeti Szemle* Különszám (2007), 63–72

- ‘A középkori krónikák és a korai magyar heraldika, mint jogtörténeti forrás’ *Jogtörténeti Szemle* 8 (2006) 4, 46–58
- ‘Öt Árpád-kori oklevél bürokratikus és egyéb tanulságai’ *Jogtörténeti Szemle* 8 (2006) 1, 43–48
- ‘Krónikáink és a jogtörténet IV: Kézai nyugati vendég-nemzetségeiről, címereik tükrében’ *Turán* V [XXXII] (2002) 5, 31–
- ‘Krónikáink és a jogtörténet III: A magyar történeti jog elemei Anonymusnál és Kézainál; További adalékok az »idegenek« kérdésköréhez’ *Turán* V [XXXII] (2002) 5, 31–
- ‘Szent Istvánról és a bajor kapcsolatról’ *Turán* V [XXXII] (2002) 2, 67–74
- ‘Krónikáink és a jogtörténet II: A magyar történeti jog elemei Anonymus Gestájában; Adalékok az »idegenek« kérdésköréhez’ *Turán* V [XXXII] (2002) 1, 11–28
- ‘Szent István monogramja és a korabeli magyar kultúra’ *Turán* IV [XXXI] (2001) 5, 51– & [kiadói helyreigazítás] 112
- ‘Az írástudók felelősségéről’ {Géza fejedelemről és Szent Istvánról} *Turán* IV [XXXI] (2001) 4, 73–80
- ‘A korai Árpád-kor házassági diplomáciája’ *Turán* IV [XXXI] (2001) 1, 47–58
- ‘Krónikáink és a jogtörténet I: Ősi jogintézmények és az ősvallás nyomai Anonymus Gestájában’ *Turán* III [XXX] (2000) 5, 25–35
- ‘A magyar koronázási palást őstörténetünkre utaló szimbólumairól’ *Turán* II [XXIX] (1999) 1, 3–12
- ‘Szent István és az idegenek’ *Turán* I [XXVIII] (1998) 4, 13–20
- ‘A szokás ereje: Párhuzamok a magyar (jog)történelemben (R. Várkonyi Ágnesre emlékezve)’ *Jogtörténeti Szemle* 18 (2016) 1, 76–78
- ‘Még egyszer az »idegenek« Árpád-kori értelmezéséről’ *Turán* II [XXIX] (1999) 1, 85–88

***

Szádeczky-Kardoss Irmáról mint aktív bírónő szerzőről természetszerűleg tudtam: jognyelvi írásait a maguk idején olvastam, sőt *Báthory Erzsébet igazságát* illető kutatásait úgyszintén átfutottam. Ezeket eleinte historikus raritás- vagy kuriózum-feldolgozásnak véltem, amik ugyanakkor eget ostromlóknak tűntek, hiszen lenyűgöző volt az akkoriban (és jogtudományi kutatásban azóta sem feltétlenül kevésbé) ritka, latinon nyugvó filológiai igényesség. Levélben akkor kerestem fel, jogfilozófusként a gyakorló jogász jogtörténészt, amikor egy az ő munkásságára tematikusan valamelyest rímelő konferencia-előadásom³ sajtó alá rendezésekor már idézhettem bizonyára főmű könyve éppen frissen megjelent első változatából, megküldve számára a nyomtatott korrektúrapéldányt. Őszintén vallottam neki 2015. november 17-én kelt e-levelemben, hogy „néha [a magyar jogtörténet doyenje, volt ELTE rektor] Mezey Barna barátomnak is mondogattam ilyesmiket, amiknek határozottan nem örült, de igazán sohasem cáfolta, hogy legalább egy valaki van Magyarországon, aki a több tucatnyi állítólagos vérprofi helyett, igaz, kívülről s más hivatás mellett, de az úgyszólván jelenkori pepecselgetés helyett tényleg olyasmit csinál, ami már valóban jogtörténetnek tekinthető. (Egyik német barátom, jogtörténész s az 1990-es években trieri dékán,⁴ mondá egy ottani vacsoránkkor, mikor saját TEMPUS-projektumommal köztük s az ELTE jogi kara közt együttműködést építgettem, hogy a kommunizmus fél évszázados latinitásvesztése után legalább ugyanennyi ideig bizonyosan nem lesz még jogtörténet Magyarországon.)” Válaszában Irma asszony rendkívül érzékeny, empatikus, bennem kortársra ráérző levelezőtársnak bizonyult. Már másnap tudatta, keserűséggel elegy

3 VARGA Csaba ‘Ősnépeink jogszemlélete’ in *Kőrösi Csoma Sándor – Nyomok az időben* (Eurázsiai civilizációs rétegek) szerk. Ferenczné Szócs Éva – Gazda József – Szabó Etelka. Kőrösi Csoma Sándor 22, Kovászna: Kőrösi Csoma Sándor Közművelődési Egyesület, 2016, 476–494.

4 Vö. <https://de.wikipedia.org/wiki/Reiner_Schulze>.

büszkeséggel, hogy „Bizony, ebben a munkában – a folytatás nagyját is beleértve – hűsz évem van. Plusz két év harc a kiadóval.”

Szakmai kompetencia híján nyilván legfeljebb benyomásom lehet, egy érdeklődő olvasó élménye Szádeczky-Kardoss Irma életművéről. Bíróként is kifejtett feltétlen ténytisztelete, az alázat szerénysége s egyidejűleg tudósi gondolatvilágának koncepcionalitása, teoretikus igényű rekonstruktív építkezésében pedig az összefüggések felismerésének képessége egyaránt jellemezte munkásságát. A gondolat nemességének tudatát nemcsak örökölte; gyakorolta is az ebből fakadó erényt. Mert tehát merész lenni, mert filológiai búvárlásában, összefüggés-feltárásában, nyomok fáradhatatlan keresésében zártak tetsző érvelési láncolatokkal tudta alátámasztani következtetéseit. Képesnek bizonyult arra, hogy közvetlen régészeti bizonyítékok hiányában is mintegy betöltse az űrt, láthatóvá és érzékelhetővé téve elsüllyedt őstörténetünk sokágú gondolkodásmódját s több réttű, mert számos hagyatékából, megismert/megélt hagyományból ötvöződő szokásait – azt a számunkra még jobbára ismeretlenként lappangó valahai világot, amiből nem maradt fenn más, mint csupán némely szimbólum, amely későbbi nemzedékek számára átörökíthetőnek bizonyult. S mint tudjuk, a szimbólum jel, mely jelentésének megfejtoje számára egyszersmind kulcsot szolgáltat a véle egykor élőknek és különösen gondolatvilágának valamelyes megismeréséhez is...

Nos, az idézett válaszra következő pár óra múltán Irma már újra írt, párhuzamos személyes történeteinkre rímelve: „Mi is valamiféle deklasszációs ügyből kifolyóan (a kitelepítést elkerülendő) éltünk Miskolcon egy ideig. S ott csaknem az történt velem, mint munkácsi hazánkfiával: beiratkozaskor még Tóth Pál névre hallgatott a gimnázium, tanulni már a Hámán Katóban tanultam – ámde az egykori Áll. Lévy József Gimnázium épületében –, majd Budapesten érettségiztem (1957) a Kaffka Margitban, *aliter* Szent Margit, amúgy a mai Szent Imre (egykori József Attila) Gimnázium épületében. Ilyen (is) ez a mi legújabb kori történelmünk. *A propos*: én is dolgoztam egy évig, így »munkásként« jelentkezhettem az egyetemre!” Majd másnap eszébe jutott, hogy az eddigiekhez még hozzátoldja: „Miskolctapolcán egy nyárilakban lakván, amikor a városba mentünk autóbusszal, az út »bal« oldalán épült az egyetem, a »jobb« oldalon meg az a kerítéssel, őrtornyokkal körülvett fogolytábor, melynek lakóit az egyetem építésére vezényelték. (Ez is történelem, sőt, jogtörténet is.)”

Ezután köztünk csak néhány telefon következett, mert hosszan betegeskedett, s mint 2016. március 23-án írta, gyógyszer mellékhatásból adódó sokszoros „nyavalyái” egymásra halmozódása⁵ (többek közt szemműtete és addig jól viselkedő született csípőficama) okán még sokáig fog otthon, internetkapcsolat nélkül lábadozni.

Örömmre, Szekszárdon 2017. szeptember 28–29-én, a pécsi tudományegyetemi kar jogi kultúrtörténeti és jogi néprajzi interdiszciplináris nemzetközi konferenciáján bicegve s pár lépés után már pihenni kényszerülve, mégis megjelent, s így végre személyesen is találkozhattunk. Rengeteget beszélgettünk; s bár állapotára sokat panaszkodott, szívesen mesélt; úgy éreztem, bizonyosan szenvedett a magányosságtól is.

Hál’Istennek a szülőhelyen Kőrösi Csoma Sándor Egyesületet éltető Gazda József tudós tanár barátunk, éves kovásznai találkozás-érelőnk 2018. évi konferencia-meghívását úgyszintén továbbítottam néki, s habár korántsem épült fel még teljesen, nagyon vágyott az eljövételre; ettől kezdve pedig már csak utazási lehetőségekről leveleztünk. És eljött, és ottlétében beszédesen aktív és boldog és jövőre várakozó volt, Kőrösi Csoma Sándor kutatóinak-tisztelőinek e Kovásznán összegyűlt közössége számára pedig – érdeklődésével, s mint mára tudjuk, talán utolsó még nem posztumusz, csaknem monografikus mélységű írásával – adomány. *Cuius anima requiescat in pace!*

---

⁵ Az A-vírus elleni szérumtól indulóan rengeteg baj kezdte kínozni, s ezek egyik folyamánya lett szemműtete, valamint vele született, ám addig panaszmentessé tett csípőficamának elviselhetetlenné válása is.